

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Робоча програма
навчальної дисципліни
"ЕКОНОМІЧНА КОМПАРАТИВІСТИКА"
для студентів напряму підготовки
6.030501 "Економічна теорія"
денної форми навчання

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2016

Затверджено на засіданні кафедри політичної економії.
Протокол № 15 від 06.07.2015 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладач О. М. Кліменко

Робоча програма навчальної дисципліни "Економічна Р 58 компаративістика" для студентів напряму підготовки 6.030501 "Економічна теорія" денної форми навчання : [Електронне видання] / уклад. О. М. Кліменко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – 51 с.

Подано тематичний план навчальної дисципліни та її зміст за модулями й темами. Вміщено плани лекцій, практичних, лабораторних та семінарських занять, матеріали для закріплення знань (завдання для самостійної роботи, контрольні запитання), методичні рекомендації щодо оцінювання знань студентів, професійні компетентності, якими повинен володіти студент після вивчення дисципліни.

Рекомендовано для студентів економічних спеціальностей усіх напрямів підготовки.

© Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, 2016

Вступ

Порівняльний аналіз економічних систем у сучасному періоді набуває особливої актуальності у зв'язку з активним розвитком реформування економіки в нашій країні. Історична цінність вибору країнами моделей розвитку своїх економічних систем безперечно є корисною для будь-якого економіста. До того ж ця доволі цікава та сучасна область знань в нашій країні залишається малодослідженою та маловизнаною.

Особливістю навчальної дисципліни "Економічна компаративістика" є те, що проводиться не просто опис різних видів економік і порівняння їх за довільним набором статистичних параметрів, а й саме зіставлення типів економічних систем (типологізація). Пропонується виділення й зіставлення структурних елементів економічних систем, що дозволяє покласти в основу їх класифікації й порівняльного аналізу чіткі соціально-економічні критерії. Саме це дозволяє глибше зрозуміти як особливості окремих економічних систем, так і закономірності світового господарства епохи глобалізації в цілому.

Навчальна дисципліна "Економічна компаративістика" опирається не тільки на неокласичні подання про структуру економіки, але й критично використовує досягнення різних теоретичних шкіл, існуючі проблеми, аналіз неокейнсіанських, інституціональних і неоінституціональних, неомарксистських економічних систем. Ці теоретичні й методологічні підходи відповідно розширюють і сфери дослідження, орієнтуючи на пошук додаткової фактичної бази для порівняльного аналізу.

Вивчення даної навчальної дисципліни дозволить розширити поняття студентів про соціально-політичні процеси й механізми дії різних економічних систем у сучасному суспільстві, отримати історичний досвід розвинутих країн, систематизувати знання студентів про сутність економічних систем різних типів країн.

Актуальність вивчення дисципліни "Економічна компаративістика" в Україні ґрунтується на необхідності остаточного формування та подальшого розвитку національної соціально-економічної моделі.

Навчальна дисципліна "Економічна компаративістика" вивчається згідно з навчальним планом підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня "бакалавр" напряму підготовки 6.030501 "Економічна теорія" денної форми навчання.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 0305 "Економіка та підприємництво"	Базова
Змістових модулів – 2	Напрямок підготовки 6.030501 "Економічна теорія"	Рік підготовки
Загальна кількість годин – 108		4-й
		Семестр
		1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3; самостійної роботи – 3	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Лекції
		22 год
		Практичні, семінарські
		22 год
		Самостійна робота
		64 год
		Вид контролю
		У т.ч. екзамен
		4 год

Примітка. Співвідношення аудиторних годин та годин, що відводяться на самостійну роботу – 69 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання даної навчальної дисципліни є формування у студентів фундаментальних знань теорії та практики дослідження національних економік, що існують у рамках різних суспільних систем, подібностей й розходжень між ними, а також їх вплив на економічні процеси й функціонування національних економік.

Для досягнення мети поставлені такі основні **завдання**:

засвоєння студентами понять про економічні системи, їх структури й еволюції;

розуміння причин і форм розходжень між економічними системами; оволодіння методами виділення різних типів економічних систем;

оволодіння методами економічного порівняння як різних типів економічних систем, так і різних економічних систем, що належать до одного типу, з урахуванням постановки конкретних завдань порівняльного дослідження.

"Економічна компаративістика" – навчальна дисципліна, що вивчає дійсне співвідношення між різними видами ринкових і неринкових економік, що існують (або існували) у світі, що приводить до розуміння різних економічних систем як конкретних стадій розвитку економічного типу суспільних відносин.

Об'єктом навчальної дисципліни є різні види ринкових та неринкових економік, що існують або існували у світі.

Предметом навчальної дисципліни є теоретико-методологічні, методичні та організаційно-економічні аспекти формування і розвитку економічних систем.

Навчальна дисципліна "Економічна компаративістика" належить до циклу природничо-наукових та загальноекономічних дисциплін. Вона є невід'ємною складовою в комплексі економічних дисциплін, що містить політичну економію, мікроекономіку, макроекономіку, історію економіки та економічної думки, державне регулювання, соціальну економіку та ін.

У свою чергу, знання з даної дисципліни забезпечують успішне виконання тренінгів та магістерських дипломних робіт.

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час лекційних занять та виконання практичних завдань. Найбільш складні питання винесено на розгляд і обговорення під час семінарських занять. Також велике значення в процесі вивчення та закріплення знань має самостійна робота студентів. Усі види занять розроблені відповідно до кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

основні підходи до визначення поняття "економічна система";

підходи до типологізації (або зіставлення типів) економічних систем;

погляди на структуру економічних систем, причини й механізми їх еволюції;

основні параметри порівняння економічних систем;

основні економічні й соціальні показники, що характеризують ті або інші параметри порівняння економічних систем;

алгоритм комплексного порівняння економічних систем;

типи економічних систем (сучасних і тих, що існували раніше) згідно з основними їх класифікаціями;

специфічні проблеми порівняльного аналізу перехідних економічних систем;

ВМІТИ:

виділяти й характеризувати основні структурні елементи стосовно конкретних економічних систем;

визначати причини історичних змін в економічних системах;

виділяти економічні й соціальні показники, що характеризують основні структурні елементи даної економічної системи;

застосовувати алгоритм комплексного порівняння економічних систем до конкретних економічних систем;

виділяти параметри й показники порівняння економічних систем залежно від постановки конкретного дослідницького завдання;

застосовувати методи порівняльного аналізу економічних систем для визначення причин формування тих або інших розходжень у структурі, ефективності й розвитку конкретних економічних систем.

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню студентами професійними компетентностями, що наведені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

**Професійні компетентності, які отримують студенти
після вивчення навчальної дисципліни**

Код компетентності	Назва компетентності	Складові компетентності
1	2	3
ЕК 1*	Здійснювати обґрунтування значення аналізу основних підходів закономірності та розвитку економічних систем	Визначати сутність економічної компаративістики та основних підходів щодо її аналізу
		Аналізувати закономірності та тенденції розвитку економічних систем, класифікувати типи економічних систем
ЕК 2	Розробляти оптимальну систему типологізації розвинених ринкових соціально-економічних систем	Досліджувати основні варіанти розвинених ринкових соціально-економічних систем
		Використовувати критерії типологізації у ході аналізу особливостей функціонування ринкових економік
		Характеризувати ключові моделі ринкових економік

1	2	3
ЕК 3	Розробляти оптимальну систему типологізації соціально-економічних систем, що розвиваються та формуються	Робити аналіз економік, що розвиваються
		Характеризувати економіки, що формуються
ЕК 4	Здійснювати оцінку реальних соціально-економічних моделей трансформаційних економік	Визначати специфіку економічних детермінант соціальної стратифікації
		Проводити типологізацію перехідних економік
		Аналізувати соціально-економічні моделі трансформаційних економік
ЕК 5	Просліджувати вплив світогосподарських відносин на формування глобальних економічних режимів	Аналізувати вплив світогосподарських відносин на функціонування соціально-економічних систем різних типів
		Робити обґрунтовані висновки щодо трансформації світогосподарських зв'язків і формування глобальних економічних режимів

*ЕК – економічна компаративістика.

Структуру складових професійних компетентностей та їх формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведено в додатку А.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Аналіз розвитку економічних систем

Тема 1. Предмет і метод економічної компаративістики

1.1. Поняття "національна економіка".

Різні підходи до визначення її втримування. Критерії класифікації національних економік: структуроутворюючі, соціально-економічні, кількісні, динамічні. Саморегулюючі й культурно-регульовані економічні системи. Докапіталістична, капіталістична, соціалістична економічні системи. Доіндустріальна, індустріальна й постіндустріальна економічні системи. Традиційні й нетрадиційні економічні системи.

1.2. Змішана економіка.

Багатоукладна економіка. Госкапіталістична економіка.

1.3. Методи порівняльного аналізу національних економік.

Соціо-просторові й соціо-часові зіставлення.

Тема 2. Багатоваріантність розвитку економічних систем

2.1. Можливість варіацій економік у рамках однотипних суспільних систем.

Роль економічних і неекономічних факторів (культура, традиція, релігія, соціальний капітал, інститути, політичні й історичні фактори) розвитку і їх вплив на формування й функціонування економічної системи. Соціально-економічні відносини, соціальні й економічні показники, критерії порівняння.

2.2. Наявність специфічних (загальних і часток) критеріїв ефективності в різних типах економічних систем.

Проблема універсальних критеріїв для міжтипового зіставлення економічних систем.

2.3. Техніко-економічні параметри порівняння.

Порівняння відносин, що визначають спосіб координації. Порівняння способів з'єднання виробника із засобами виробництва. Параметри порівняння відносин власності. Параметри порівняння відтворення й механізмів функціонування економічних систем. Порівняння соціальних і інституціональних параметрів.

Тема 3. Типологізація ринкових моделей розвитку

3.1. Основні варіанти розвинених ринкових соціально-економічних систем.

Ліберальна модель (або Англосаксонська модель); азіатська модель (або Східно-азіатська модель); модель соціального ринкового господарства (або Рейнско-Альпійська модель); корпоративістська й неокорпоративістська економічна модель (або Італійська, Португальська й Шведська моделі).

3.2. Порівняльний аналіз економічної ефективності основних капіталістичних моделей.

Соціальні й гуманітарні результати. Взаємодія різних типів розвинених ринкових економічних систем і проблеми глобального світу.

3.3. *Нагромадження некапіталістичних тенденцій у зрілому індустріальному капіталізмі.*

Постіндустріальний капіталізм. Проблема генезису різних соціально-економічних систем на постіндустріальній основі.

Тема 4. Порівняльний аналіз ринкових моделей розвитку

4.1. *Типологізація капіталістичних економічних систем.*

Критерії типологізації ринкових економік. Механізм прийняття рішень (централізовані або децентралізовані). Економічні інститути. Правила (формальні й неформальні). Економічні ресурси. Природа й ступінь індивідуальних свобод і прав. Стимули (моральний, матеріальні, примусові).

4.2. *Цілі державного втручання.*

Розміщення ресурсів, розподіл ресурсів, стабілізація. Співвідношення плану й ринку.

Тема 5. Економічні моделі розвинутих країн

5.1. *Основні моделі ринкових економік.*

Англосаксонська модель (на прикладі США, Великобританії, Ірландії, Канади, Австралії, Нової Зеландії).

5.2. *Загальні й специфічні характеристики.*

Східно-азіатська модель (на прикладі Японії). Рейнсько-Альпійська модель (на прикладі Німеччини). Шведська модель (на прикладі Швеції, Норвегії, Фінляндії). Корпоративна модель (на прикладі Італії).

Тема 6. Типологізація моделей розвитку, що формуються

6.1. *Економіки, що розвиваються як особливий тип соціальних і економічних систем.*

Загальні риси й специфічні ознаки. Теоретичне пояснення феномена економік, що розвиваються.

6.2. *Традиції як основа поведінки індивіда й життя суспільства.*

Природні виробничі чинності й відносини особистої залежності. Примітивна економіка.

6.3. *Східне суспільство як ранній тип командної економіки.*

Феодалізм. Концепція "залежного капіталістичного розвитку". Концепція багатокладної економіки. Концепція стадій економічного зростання.

Змістовий модуль 2.

Структура і моделі розвитку економічних систем

Тема 7. Порівняльний аналіз моделей розвитку, що формуються

7.1. Критерії типологізації економік, що розвиваються.

Рівень розвитку, рівень добробуту, рівень індустріалізації, співвідношення соціально-економічних укладів, роль у міжнародному поділі праці.

7.2. Найменш розвинені країни.

Проміжне положення нових індустріальних країн. Проблема відсталості й способи її подолання. Особлива роль держави. Перспективи розвитку, що "доганяє".

7.3. Формування змішаних соціально-економічних моделей розвитку у світі, що розвивається.

Традиційна модель і її варіанти. Госкапіталістичні економічні системи. Проблема бюрократії й "бюрократичного капіталізму". Неотрадиційна економічна модель. Латиноамериканські соціально-економічні моделі розвитку. Ісламські соціально-економічні моделі. Структурні та системні (внутрішні й зовнішні) перешкоди на шляху формування стійких соціально-економічних систем у Тропічній Африці.

Тема 8. Економічні моделі країн, що розвиваються

8.1. Порівняльний аналіз економік, що розвиваються.

Співвідношення докапіталістичних і ринкових способів розподілу ресурсів, особливості економічних функцій держави. Структура форм власності. Роль неформальних інститутів. Генезис і природа тіньової економіки в країнах, що розвиваються. Співвідношення сучасних і традиційних форм взаємодії капіталу й праці. Способи мобілізації ресурсів для фінансування економічного зростання. Особлива роль держави. Рівень, диференціація й способи розподілу доходів.

8.2. Специфіка економічних детермінант соціальної стратифікації.

Проблема маргіналізації соціальних груп у країнах, що розвиваються.

8.3. Місце й роль економік, що розвиваються, у світовому господарстві.

Перспективи соціально-економічного розвитку економік, що розвиваються, в епоху глобалізації.

Тема 9. Типологізація трансформаційних економік

9.1. Типологізація перехідних економік.

Загальні й специфічні риси перехідних економік. Критерії типологізації перехідних економік. Лібералізація ринків факторів виробництва.

9.2. Зміна ролі й функцій держави.

Децентралізація прийняття економічних рішень. Зміна прав і форм власності. Зміна економічних механізмів. Зміна правил. Зміна способів мобілізації ресурсів.

9.3. Соціалізм як некапіталістична суспільна система на індустріальній основі.

Моделі соціалістичної економіки: "ринковий соціалізм", "командний соціалізм" і самокерована соціалістична економіка. Загальні й відмінні риси. Бюрократичне опосередкування доступу до засобів виробництва й формування цілей виробництва. Співвідношення грошових і негрошових стимулів у мотивації праці. Реальний розподіл прав власності. Структура форм власності. Наявність "несоціалістичних" (недержавних) секторів економіки. Способи мобілізації ресурсів економічного й технологічного розвитку. Диференціація доходів і способи їхнього одержання. Криза економік "реального соціалізму" як криза нереалізованих цілей. Співвідношення ринку й плану.

Тема 10. Порівняльний аналіз трансформаційних економік

10.1. Соціально-економічні моделі розвитку трансформаційних економік.

Східно-європейські моделі (на прикладі країн Східної або Центральної Європи). Російська модель. Китайська модель.

10.2. Перехідні економіки як особливий тип соціальних і економічних систем.

Основні способи й методи соціально-економічної трансформації. Програми й результати трансформаційних процесів у країнах Вишеградської групи, Китаї й В'єтнамі, країнах СНД. Дискусії про причини кризових явищ і економічного зростання в перехідних економіках. Темпи й форми лібералізації перехідних економік. Формування нових цілей виробництва, критеріїв ефективності й стимулів до праці. Перерозподіл прав власності: що, скільки, як і ким приватизовано. Мобілізація ресурсів для фінансування відтворення й проблема структурного пристосування

економіки. Способи подолання макроекономічної нестабільності. Зрушення в рівні, диференціації й способі одержання доходів. Боротьба за нове місце у світовому господарстві.

10.3. Соціально-економічні моделі, трансформаційних економік.

Перспективи в країнах Центральної й Східної Європи й у країнах СНД. Імітація й адаптація соціально-економічних моделей розвинених капіталістичних країн. Симбіоз елементів ринку й командного керування економікою. Формування специфічних (відмінних) особливостей нових економічних систем.

Тема 11. Формування нових моделей розвитку

11.1. Вплив світогосподарських відносин на функціонування соціально-економічних систем різних типів.

Дифузія мікро- і макрорівнів економічного життя. Інтеграція й маргіналізація. Зміна ролі держави. Основні протиріччя. Еволюція основних моделей розвитку під впливом науково-технічного прогресу й глобалізації.

11.2. Формування нової соціально-економічної моделі розвитку.

Формування нової соціально-економічної моделі розвитку, що базується на знаннях, і глобального інформаційного суспільства. "Партиципційна" соціально-економічна модель (або модель участі).

11.3. Вплив науково-технічної революції на організацію й ефективність економічної діяльності в розвинених країнах.

Нова модель розвитку – "економіка, що базується на знаннях" (на прикладі Ірландії та Фінляндії): відмінні ознаки; показники ефективності; результативність.

Тема 12. Глобалізація та її вплив на моделі розвитку

12.1. Глобалізація: основні підходи до визначення.

Утримування процесів глобалізації. Трансформація світогосподарських зв'язків і формування глобальних економічних режимів.

12.2. Основні агенти глобальної економіки.

Транснаціональні корпорації, міжнародні фінансові інститути й мегаполіси. Глобальні економічні й інформаційні мережі.

4. Структура навчальної дисципліни

Із самого початку вивчення навчальної дисципліни кожен студент має бути ознайомлений як з робочою програмою навчальної дисципліни і формами організації навчання, так і зі структурою, змістом та обсягом

кожного з її навчальних модулів, а також з усіма видами контролю та методикою оцінювання сформованих професійних компетентностей.

Вивчення студентом навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного опрацювання навчальних модулів. Навчальний модуль – це окремий, самостійний блок дисципліни, який логічно об'єднує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками. Тематичний план дисципліни складається з двох змістових модулів (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	усього	у тому числі		
		лекційні	семінарські та практичні	самостійна робота підготовка до занять
Змістовий модуль 1. Аналіз розвитку економічних систем				
<i>Тема 1.</i> Предмет і метод економічної компаративістики	8	4	2	2
<i>Тема 2.</i> Багатоваріантність розвитку економічних систем	14	4	4	6
<i>Тема 3.</i> Типологізація ринкових моделей розвитку	12	2	4	6
<i>Тема 4.</i> Порівняльний аналіз ринкових моделей розвитку	16	1	2	3
<i>Тема 5.</i> Економічні моделі розвинутих країн	6	1	2	3
<i>Тема 6.</i> Типологізація моделей розвитку, що формуються	8	2	–	6
Разом за змістовим модулем 1	54	14	14	26
Змістовий модуль 2. Структура і моделі розвитку економічних систем				
<i>Тема 7.</i> Порівняльний аналіз моделей розвитку, що формуються	5	1	1	3
<i>Тема 8.</i> Економічні моделі країн, що розвиваються	5	1	1	3
<i>Тема 9.</i> Типологізація трансформаційних економік	5	1	1	3
<i>Тема 10.</i> Порівняльний аналіз трансформаційних економік	5	1	1	3
<i>Тема 11.</i> Формування нових моделей розвитку	10	2	2	6
<i>Тема 12.</i> Глобалізація та її вплив на моделі розвитку	8	2	2	6
Разом за змістовим модулем 2	38	8	6	24
Підготовка до екзамену	11	–	–	11
Передекзаменаційні консультації	1	–	–	1
Екзамен	2	–	–	2
Усього годин за модулем	108	22	22	64

5. Теми та плани семінарських занять

Семінарське заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів. На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами доповіді та презентації з окреслених питань (табл. 5.1), їх виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові бали за кожне семінарське заняття виставляються у відповідний журнал. Отримані студентом бали за окремі семінарські заняття враховуються в процесі накопичення підсумкових балів з даної навчальної дисципліни.

Таблиця 5.1

Плани семінарських занять

Назва теми	Програмні питання	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Змістовий модуль 1. Аналіз розвитку економічних систем			
<i>Тема 1.</i> Предмет і метод економічної компаративістики	<i>Тема семінарського заняття</i> "Критерії класифікації національних економік": 1. Саморегулюючі й регульовані економічні системи. 2. Традиційні й нетрадиційні економічні системи	2	Основна: [1; 3]. Додаткова: [8; 9; 11; 12; 16; 17; 22]
<i>Тема 2.</i> Багатоваріантність розвитку економічних систем	<i>Тема семінарського заняття</i> "Техніко-економічні параметри порівняння": 1. Порівняння відносин, що визначають спосіб координації. 2. Порівняння способів з'єднання виробника із засобами виробництва. 3. Параметри порівняння	2	Основна: [2; 3]. Додаткова: [5; 8; 9; 11; 12;]
<i>Тема 3.</i> Типологізація ринкових моделей розвитку	<i>Тема семінарського заняття</i> "Нагромадження некапіталістичних тенденцій у зрілому індустріальному капіталізмі": 1. Постіндустріальний капіталізм. 2. Проблема генезису різних соціально-економічних систем на постіндустріальній основі	2	Основна: [2; 3]. Додаткова: [9; 11; 12; 15 – 21]
<i>Тема 4.</i> Порівняльний аналіз ринкових моделей розвитку	<i>Тема семінарського заняття</i> "Критерії типологізації ринкових економік": 1. Механізм прийняття рішень. 2. Економічні інститути	2	Основна: [1; 3]. Додаткова: [6; 8; 9; 11; 12;]
<i>Тема 5.</i> Економічні моделі розвинутих країн	<i>Тема семінарського заняття</i> "Основні моделі ринкових економік": 1. Англосаксонська модель. 2. Східно-азіатська модель. 3. Шведська модель. 4. Корпоративна модель	1	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [5 – 9; 11; 12; 15 – 21]

1	2	3	4
Тема 6. Типологізація моделей розвитку, що формуються	Тема семінарського заняття "Особливий тип соціальних і економічних систем": 1. Загальні риси й специфічні ознаки. 2. Теоретичне пояснення феномена	1	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [5 – 9; 11; 12; 15 – 21]
Змістовий модуль 2. Структура і моделі розвитку економічних систем			
Тема 7. Порівняльний аналіз моделей розвитку, що формуються	Тема семінарського заняття "Найменш розвинені країни": 1. Проміжне положення нових індустріальних країн. 2. Проблема відсталості країн. 3. Особлива роль держави	0,5	Основна: [2 – 5]. Додаткова: [6; 8; 9; 11; 12; 16; 17; 30]
Тема 8. Економічні моделі країн, що розвиваються	Тема семінарського заняття "Специфіка економічних детермінант соціальної стратифікації": 1. Проблема маргіналізації соціальних груп у країнах, що розвиваються	0,5	Основна: [1; 3]. Додаткова: [6 – 9; 11; 12; 15 – 21]
Тема 9. Типологізація трансформаційних економік	Тема семінарського заняття "Соціалізм як некапіталістична суспільна система на індустріальній основі": 1. Моделі соціалістичної економіки. 2. Реальний розподіл прав власності. 3. Диференціація доходів і способи їхнього одержання	0,5	Основна: [2 – 5]. Додаткова: [6; 8; 9; 11; 12; 16]
Тема 10. Порівняльний аналіз трансформаційних економік	Тема семінарського заняття "Перерозподіл прав власності": 1. Способи подолання макроекономічної нестабільності. 2. Зрушення в рівні, диференціації й способі одержання доходів	0,5	Основна: [2; 3]. Додаткова: [6 – 9; 11; 12; 15 – 21]
Тема 11. Формування нових моделей розвитку	Тема семінарського заняття "Вплив світогосподарських відносин на функціонування соціально-економічних систем різних типів": 1. Дифузія мікро- і макрорівнів економічного життя. 2. Інтеграція й маргіналізація	1	Основна [1 – 4]. Додаткова: [5 – 20]
Тема 12. Глобалізація та її вплив на моделі розвитку	Тема семінарського заняття "Основні агенти глобальної економіки": 1. Транснаціональні корпорації, міжнародні фінансові інститути й мегаполіси. 2. Глобальні економічні й інформаційні мережі	1	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [5 – 9; 11; 12]
Усього годин		14	

6. Теми практичних занять

Практичне заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організовує детальний розгляд окремих теоретичних положень навчальної дисципліни і формує вміння та навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом сформульованих завдань.

Проведення таких занять ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення ступеня оволодіння необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різного рівня складності для розв'язування їх на занятті. Воно включає проведення попереднього контролю знань, вмінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язування завдань із їх обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання (табл. 6.1).

Таблиця 6.1

Перелік тем практичних занять

Назва змістового модуля	Теми практичних занять (за модулями)	Кількість годин	Література
1	2	3	4
<i>Змістовий модуль 1.</i> Аналіз розвитку економічних систем	<i>Завдання 1.</i> Оцінювання докапіталістичної, капіталістичної, соціалістичної економічної системи. <i>Завдання 2.</i> Використання методів порівняльного аналізу економік	1	Основна: [1; 3; 4]. Додаткова: [8; 9; 11; 12; 16; 17; 22]
	<i>Завдання 3.</i> Визначення ролі економічних і неекономічних факторів розвитку і їхній вплив на формування й функціонування економічної системи	1	Основна: [2; 3; 4]. Додаткова: [8; 9; 11 – 17]
	<i>Завдання 4.</i> Оцінювання результативності параметрів порівняння відносин власності	0,5	Основна: [2; 3]. Додаткова: [6 – 9; 12; 21]
	<i>Завдання 5.</i> Аналіз економічної ефективності основних капіталістичних моделей	0,5	Основна: [4]. Додаткова: [10; 12; 15 – 21]
	<i>Колоквіум</i> за змістовим модулем 1 "Визначення механізму прийняття рішень"	1	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [5 – 30]
<i>Змістовий модуль 2.</i> Структура і моделі розвитку економічних систем	<i>Завдання 6.</i> Міжнародний і український досвід державного втручання в економіку	1	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [9; 10; 13 – 15; 18; 19; 20; 21]
	<i>Завдання 7.</i> Оцінка критеріїв типологізації економік, що розвиваються	1	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [5 – 10; 13 – 15; 18; 19; 20; 21]

1	2	3	4
	<i>Завдання 8.</i> Алгоритм моніторингу способів мобілізації ресурсів для фінансування економічного зростання	1	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [5 – 10; 13 – 15; 18; 19; 20; 23 – 26]
	<i>Колоквіум</i> за змістовим модулем 2 "Формування ефективної мобілізації ресурсів для фінансування відтворення й проблема структурного пристосування економіки"	1	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [9 – 10; 12 – 15; 17 – 19; 23 – 37]
Разом годин за змістовими модулями		8	

6.1. Приклади типових практичних завдань за темами

Змістовий модуль 1

Аналіз розвитку економічних систем

Тема 1. Предмет і метод економічної компаративістики

Як відомо, метою економічної компаративістики є дослідження різних видів економічних систем, а також аналіз подібності й розбіжності між ними.

Рівень 1. Визначте, яку практичну корисність для економіки сучасної України має дана наука?

Рівень 2. Відповідь аргументуйте.

Рівень 3. Наведіть приклади з реального економічного життя України.

Змістовий модуль 2

Структура і моделі розвитку економічних систем

Тема 11. Формування нових моделей розвитку

Рівень 1. Проаналізуйте інформацію: "Згідно із прогнозом Price Water house Coopers, в 2013 році частка економічно розвинених країн у світовому ВВП буде нижче, ніж частка країн з перехідною економікою, уперше за всю історію збору надійних статистичних даних. У 2013 році зростання світової економіки будуть визначати країни з перехідною економікою".

Рівень 2. Для відповіді моделюйте реальну ситуацію.

Рівень 3. Для відповіді моделюйте реальну ситуацію й надайте розширене пояснення.

7. Самостійна робота

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача.

Мета СРС – засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у студентів загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи студентів денної форми навчання, визначається навчальним планом і становить 51 % (74 години) від загального обсягу навчального часу на вивчення дисципліни (144 години). У ході самостійної роботи студент має перетворитися на активного учасника навчального процесу, навчитися свідомо ставитися до оволодіння теоретичними і практичними знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, нести індивідуальну відповідальність за якість власної професійної підготовки. СРС включає: опрацювання лекційного матеріалу; опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, основних термінів та понять за темами дисципліни; підготовку до практичних, семінарських, лабораторних занять; підготовку до виступу на семінарських заняттях; поглиблене опрацювання окремих лекційних тем або питань; виконання індивідуальних завдань (вирішення розрахункових індивідуальних та комплексних завдань) за вивченою темою; написання есе за заданою проблематикою; пошук (підбір) та огляд літературних джерел за заданою проблематикою дисципліни; аналітичний розгляд наукової публікації; контрольну перевірку студентами особистих знань за запитаннями для самодіагностики; підготовку до контрольних робіт та інших форм поточного контролю; підготовку до модульного контролю (колоквіуму); систематизацію вивченого матеріалу з метою підготовки до семестрового екзамену.

Необхідним елементом успішного засвоєння матеріалу навчальної дисципліни є самостійна робота студентів з вітчизняною та закордонною спеціальною економічною літературою, нормативними актами з питань державного регулювання економіки, статистичними матеріалами. Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань з навчальної дисципліни, наведені в табл. 7.1.

Завдання для самостійної роботи студентів та форми її контролю

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Кількість годин	Форми контролю СРС	Література
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1 Аналіз розвитку економічних систем				
<i>Тема 1.</i> Предмет і метод економічної компаративістики	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання СР №1 "Економічна система як об'єкт дослідження"	2	Презентація результатів	Основна: [1; 3; 4]. Додаткова: [8; 9; 11; 12; 16; 17; 22]
<i>Тема 2.</i> Багатоваріантність розвитку економічних систем	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання СР №2 "Принципи дослідження економічних систем"	6	Письмова контрольна робота	Основна: [2; 3]. Додаткова: [8; 9; 11 – 17]
<i>Тема 3.</i> Типологізація ринкових моделей розвитку	Вивчення лекційного матеріалу. Підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд матеріалу з теми "Напрямки розвитку економічної системи України"	6	Презентація результатів	Основна: [2; 3]. Додаткова: [9; 12; 15 – 21]
<i>Тема 4.</i> Порівняльний аналіз ринкових моделей розвитку	Вивчення лекційного матеріалу. Підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд матеріалу з теми "Моделі ринкових моделей розвитку". Підготовка до практичних занять	3	Презентація результатів. Письмова контрольна робота	Додаткова: [10; 12; 15 – 30]
<i>Тема 5.</i> Економічні моделі розвинутих країн	Вивчення лекційного матеріалу. Підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд матеріалу з теми "Становлення та розвиток економічної системи Німеччини (або іншої країни на вибір)"	3	Презентація результатів	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [9 – 10; 12; 15 – 21]
<i>Тема 6.</i> Типологізація моделей розвитку, що формуються	Вивчення лекційного матеріалу. Підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Економічна нерівність в економічних системах, що формуються"	6	Презентація результатів. Колоквіум	Основна: [1 – 3]. Додаткова: [10; 12; 15 – 21]
Усього за змістовим модулем 1		26		
Змістовий модуль 2 Структура і моделі розвитку економічних систем				
<i>Тема 7.</i> Порівняльний аналіз моделей розвитку, що формуються	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Вивчення лекційного матеріалу. Підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Масштаб екологічний проблем". Підготовка до практичних занять за обраною темою	3	Презентація результатів. Письмова контрольна робота	Основна: [1 – 3]. Додаткова: [5 – 7; 10; 13 – 15; 18; 19; 20; 23 – 26]

Закінчення табл. 7.1

1	2	3	4	5
<i>Тема 8.</i> Економічні моделі країн, що розвиваються	Вивчення лекційного матеріалу. Підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд матеріалу з теми "Визначення рівноваги в трансформційній економіці". Підготовка до практичних занять	3	Презентація результатів. Письмова контрольна робота	Основна: [1,3]. Додаткова: [8; 9; 11; 12; 16; 17; 22]
<i>Тема 9.</i> Типологізація трансформційних економік	Вивчення лекційного матеріалу. Підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд матеріалу з теми "Ключові індикатори соціальної відповідальності". Підготовка до практичних занять	3	Презентація результатів. Письмова контрольна робота	Основна: [2; 3; 4]. Додаткова: [8; 9; 11 – 17]
<i>Тема 10.</i> Порівняльний аналіз трансформаційних економік	Вивчення лекційного матеріалу. Підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд матеріалу з теми "Розрахунок соціального ефекту від інвестицій". Підготовка до практичних занять	3	Презентація результатів. Письмова контрольна робота	Основна: [2; 3]. Додаткова: [9; 12; 15 – 21]
<i>Тема 11.</i> Формування нових моделей розвитку	Вивчення лекційного матеріалу. Підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд матеріалу з теми "Теорії державного регулювання". Підготовка до колоквиуму	6	Презентація результатів	Основна: [2,3,4]. Додаткова: [5; 8; 9; 11 – 17]
<i>Тема 12.</i> Глобалізація та її вплив на моделі розвитку	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; виконання СР "Графічна інтерпретація зміни характеру ВВП"	6	Колоквиум	Основна: [2; 3]. Додаткова: [6; 8; 9; 11 – 17]
Усього за змістовим модулем 2		24		
Підготовка до екзамену		11		Основна: [1 – 4]. Додаткова: [5 – 30]
Екзамен		3		
Усього		64		

7.1. Контрольні запитання для самодіагностики

Тема 1. Предмет і метод економічної компаративістики

1. Визначте поняття "національна економіка".
2. Визначте різні підходи до визначення її втримування принципи концепції сталого розвитку.
3. Сформулюйте Критерії класифікації національних економік.
4. Які критерії важливіші – структуроутворюючі, соціально-економічні, кількісні або динамічні? Чому?
5. Визначте саморегулюючі й культурно-регульовані економічні системи.

6. Які основні міжнародні стандарти лежать в основі поняття "змішана економіка"?
7. Визначте історичні аспекти економічної компаративістики.
8. Проаналізуйте поняття "багатоукладної економіки".
9. У чому полягає дія механізму взаємодії держави та бізнесу?
10. У чому полягає дія механізму взаємодії держави та суспільства?

Тема 2. Багатоваріантність розвитку економічних систем

1. На яких принципах засновано порівняння відносин, що визначають спосіб координації?
2. Проаналізуйте наявність специфічних (загальних і часток) критеріїв ефективності в різних типах економічних систем.
3. Розберіть порівняння соціальних і інституціональних параметрів.
4. У чому ви визначаєте прозорість та відкритість сучасної соціальної політики в Україні?
5. Які напрями вітчизняної державної соціальної політики ви б додали?
6. У чому полягає реалізація соціальної відповідальності держави?
7. Сформулюйте основні проблеми універсальних критеріїв для міжтипового зіставлення економічних систем.
8. У чому полягає роль економічних і неекономічних факторів розвитку?
9. Сформулюйте основні параметри порівняння відносин власності.

Тема 3. Типологізація ринкових моделей розвитку

1. У чому полягають основні варіанти розвинених ринкових соціально-економічних систем?
2. Чим відрізняються ліберальна модель (або англосаксонська модель); азіатська модель (або східно-азіатська модель)?
3. Чи є якісь привілеї моделі соціального ринкового господарства? Якщо є, то в чому вони полягають?
4. На яких принципах створюється корпоративістська й неокорпоративістська економічна модель (або італійська, португальська й шведська моделі)?

5. Яким чином і хто може оцінити соціальні й гуманітарні результати?
6. Чим пояснюються проблеми глобального світу?
7. Наскільки довгим та трудомістким є порівняльний аналіз економічної ефективності основних капіталістичних моделей?
8. Чи обов'язкова взаємодія різних типів розвинених ринкових економічних систем?
9. Хто і як контролює нагромадження некапіталістичних тенденцій у зрілому індустріальному капіталізмі?
10. Хто займається проблемою генезису різних соціально-економічних систем?

Тема 4. Порівняльний аналіз ринкових моделей розвитку

1. У чому полягає типологізація капіталістичних економічних систем?
2. Як максимізувати критерії типологізації ринкових економік?
3. Поясніть дію механізмів прийняття рішень (централізований або децентралізований) на прикладах.
4. Що ви знаєте про міжнародні документи, що стосуються встановлення прав людини?
5. Які з міжнародних документів з питання 4 безпосередньо стосуються найманих працівників?
6. Поясніть роль державного втручання.
7. Наведіть Закони України щодо індивідуальних свобод і прав.
8. Розкажіть про дію принципів Саллівана.
9. Поясніть виникнення економічного ефекту від стимулів (моральних, матеріальних, примусових).
10. З чого складається поняття "економічні інститути"?

Тема 5. Економічні моделі розвинутих країн

1. Виділіть основні моделі ринкових економік.
2. Перечисліть основні завдання моделювання.
3. На яких принципах будується англосаксонська модель?
4. За допомогою яких засобів наочно відображаються загальні й специфічні характеристики моделей?
5. Визначте англосаксонську модель на прикладі США.

6. Визначте англосаксонську модель на прикладі Великобританії.
7. Визначте англосаксонську модель на прикладі Ірландії.
8. Визначте англосаксонську модель на прикладі Канади.
9. Визначте англосаксонську модель на прикладі Австралії.
10. Визначте англосаксонську модель на прикладі Нової Зеландії.

Тема 6. Типологізація моделей розвитку, що формуються

1. Дайте характеристику економікам, що розвиваються.
2. Наведіть приклади особливих типів соціальних і економічних систем з поясненнями щодо економічних показників.
3. Визначте основні принципи Концепції "залежного капіталістичного розвитку".
4. Визначте основні принципи Концепції багатокладної економіки.
5. Визначте основні принципи Концепції стадій економічного зростання.
6. Наведіть теоретичне пояснення феномена економік, що розвиваються.
7. Дайте визначення поняття "феодалізм".
8. Дайте характеристику примітивній економіці.
9. Визначте східне суспільство як ранній тип командної економіки.
10. Які основні природні виробничі чинності й відносини особистої залежності ви знаєте?

Тема 7. Порівняльний аналіз моделей розвитку, що формуються

1. Розкрийте сутність критеріїв типологізації економік, що розвиваються.
2. Яку роль відіграє рівень розвитку у міжнародному поділі праці?
3. Яку роль відіграє рівень добробуту у міжнародному поділі праці?
4. Яку роль відіграє рівень індустріалізації у міжнародному поділі праці?
5. Яку роль відіграє співвідношення соціально-економічних укладів у міжнародному поділі праці?
6. Які дії з подолання проблем відсталості ви можете пропонувати?
7. Наскільки ризикованим є проміжне положення нових індустріальних країн?
8. З чого складаються перспективи розвитку країн, що "доганяють"?

9. Визначте принципи формування змішаних соціально-економічних моделей розвитку у світі, що розвивається.

10. Яким чином виникають структурні й системні (внутрішні й зовнішні) перешкоди на шляху формування стійких соціально-економічних систем у Тропічній Африці?

Тема 8. Економічні моделі країн, що розвиваються

1. Наведіть співвідношення докапіталістичних і ринкових способів розподілу ресурсів.

2. Визначте особливості економічних функцій держави.

3. Назвіть основні параметри ринкових способів розподілу ресурсів.

4. Як проводиться популяризація досягнень соціальної сфери?

5. У чому загалом полягає проблема маргіналізації соціальних груп у країнах, що розвиваються?

6. Дайте характеристику співвідношення докапіталістичних і ринкових способів розподілу ресурсів.

7. Визначте основну роль неформальних інститутів.

8. З чого складається специфіка економічних детермінант соціальної стратифікації?

9. У чому полягають перспективи соціально-економічного розвитку економік, що розвиваються, в епоху глобалізації?

10. З чого складається диференціація й способи розподілу доходів?

Тема 9. Типологізація трансформаційних економік

1. Визначте загальні й специфічні риси перехідних економік.

2. Наведіть критерії типологізації перехідних економік.

3. Дайте характеристику бюрократичному опосередкуванню доступу до засобів виробництва й формування цілей виробництва.

4. У чому в цілому полягає лібералізація ринків факторів виробництва?

5. Наведіть основні індикатори типологізації перехідних економік.

6. Дайте характеристику моделі соціалістичної економіки "ринковий соціалізм".

7. Дайте характеристику моделі соціалістичної економіки "командний соціалізм".

8. Дайте характеристику моделі соціалістичної економіки "самокерована соціалістична економіка".

9. Що становить співвідношення грошових і негрошових стимулів у мотивації праці?

10. Наведіть способи мобілізації ресурсів економічного й технологічного розвитку.

Тема 10. Порівняльний аналіз трансформаційних економік

1. Основні положення Концепції Національної стратегії в Україні.

2. Наведіть основні терміни і поняття, що використовуються у Концепції Національної стратегії в Україні.

3. Дайте характеристику східноєвропейській моделі (на прикладі країн Східної або Центральної Європи).

4. У чому полягає Російська модель?

5. Обґрунтуйте доцільність Китайської моделі.

6. Проаналізуйте результати трансформаційних процесів у країнах Вишеградської групи.

7. Проаналізуйте результати трансформаційних процесів у Китаї та В'єтнамі.

8. Дайте пояснення симбіозу елементів ринку й командного керування економікою в Україні.

9. Визначте розвиток можливостей формування специфічних (відмітних) особливостей нових економічних систем.

10. Позначте соціально-економічні моделі, трансформаційних економік.

Тема 11. Формування нових моделей розвитку

1. Охарактеризуйте вплив світогосподарських відносин на функціонування соціально-економічних систем різних типів.

2. Дайте поняття дифузії мікро- і макрорівнів економічного життя.

3. Що таке інтеграція й маргіналізація?

4. У чому полягає зміна ролі держави при формуванні нових моделей розвитку?

5. Визначте основні протиріччя формування нових моделей розвитку.

6. У чому полягає еволюція основних моделей розвитку під впливом науково-технічного прогресу й глобалізації?

7. Проаналізуйте можливість формування нової соціально-економічної моделі розвитку, що базується на знаннях, в Україні.
8. "Партиципаційна" соціально-економічна модель (або модель участі).
9. Проаналізуйте нову модель розвитку – "економіка, що базується на знаннях" на прикладі Ірландії.

Тема 12. Глобалізація та її вплив на моделі розвитку

1. Охарактеризуйте поняття глобалізації та основні підходи до його визначення.
2. У чому полягає утримування процесів глобалізації?
3. Що ви знаєте про трансформацію світогосподарських зв'язків і формування глобальних економічних режимів?
4. Назвіть основних агентів глобальної економіки.
5. Визначте поняття транснаціональних корпорацій.
6. Охарактеризуйте міжнародні фінансові інститути.
7. Дайте аналіз поняттю "мегаполісу".
8. Поясніть дію глобальних економічних й інформаційних мереж.
9. Визначте напрямки формування елементів глобальної економіки.
10. Проаналізуйте світовий товарний експорт.

8. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль, тощо.

Формами організації індивідуально-консультативної роботи є:

- а) за засвоєнням теоретичного матеріалу:
консультації: індивідуальні (запитання – відповідь), групові (розгляд типових прикладів – ситуацій);
- б) за засвоєнням практичного матеріалу:
консультації індивідуальні та групові;
- в) для комплексної оцінки засвоєння програмного матеріалу:
індивідуальне здавання виконаних робіт.

9. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачене застосування як активних, так і інтерактивних навчальних технологій, серед яких: лекції проблемного характеру, міні-лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, мозкові атаки, кейс-метод, презентації, ознайомлювальні (початкові) ігри, метод проектної роботи, комп'ютерні симуляції, метод Дельфі, метод сценаріїв, банки візуального супроводу (табл. 9.1 і 9.2).

Таблиця 9.1

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
<i>Тема 1.</i> Предмет і метод економічної компаративістики	Лекція проблемного характеру з питання "Соціо-просторові й соціо-часові зіставлення", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
<i>Тема 2.</i> Багатоваріантність розвитку економічних систем	Міні-лекція з питання "Порівняння соціальних і інституціональних параметрів", банки візуального супроводу
<i>Тема 3.</i> Типологізація ринкових моделей розвитку	Лекція проблемного характеру з питання "Проблема генезису різних соціально-економічних систем на постіндустріальній основі", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
<i>Тема 4.</i> Порівняльний аналіз ринкових моделей розвитку	Міні-лекція з питання "Природа й ступінь індивідуальних свобод і прав", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
<i>Тема 5.</i> Економічні моделі розвинутих країн	Лекція проблемного характеру з питання "Корупція як елемент реальної дійсності", робота в малих групах
<i>Тема 6.</i> Типологізація моделей розвитку, що формуються	Лекція проблемного характеру з питання "Природні виробничі чинності й відносини особистої залежності"
<i>Тема 7.</i> Порівняльний аналіз моделей розвитку, що формуються	Лекція проблемного характеру з питання "Проблема відсталості й способи її подолання"

1	2
<i>Тема 8.</i> Економічні моделі країн, що розвиваються	Міні-лекція з питання "Принципи взаємовигідного співробітництва", банки візуального супроводу
<i>Тема 9.</i> Типологізація трансформаційних економік	Міні-лекція з питання "Криза економік "реального соціалізму" як криза нереалізованих цілей", банки візуального супроводу
<i>Тема 10.</i> Порівняльний аналіз трансформаційних економік	Лекція проблемного характеру з питання "Програми й результати трансформаційних процесів у країнах Вишеградської групи", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
<i>Тема 11.</i> Формування нових моделей розвитку	Міні-лекція з питання "Партиципаційна" соціально-економічна модель"
<i>Тема 12.</i> Глобалізація та її вплив на моделі розвитку	Лекція проблемного характеру з питання "Транснаціональні корпорації, міжнародні фінансові інститути й мегаполіси"

Основні відмінності активних та інтерактивних методів навчання від традиційних визначаються не тільки методикою і технікою викладання, але й високою ефективністю навчального процесу, який виявляється у: високій мотивації студентів; закріпленні теоретичних знань на практиці; підвищенні самосвідомості студентів; формуванні здатності приймати самостійні рішення; формуванні здатності до ухвалення колективних рішень; формуванні здатності до соціальної інтеграції; набуття навичок вирішення конфліктів; розвитку здатності до знаходження компромісів.

Лекції проблемного характеру – один із найважливіших елементів проблемного навчання студентів. Вони передбачають поряд із розглядом основного лекційного матеріалу встановлення та розгляд кола проблемних питань дискусійного характеру, які недостатньо розроблені в науці й мають актуальне значення для теорії та практики. Лекції проблемного характеру відрізняються поглибленою аргументацією матеріалу, що викладається. Вони сприяють формуванню у студентів самостійного творчого мислення, прищеплюють їм пізнавальні навички. Студенти стають учасниками наукового пошуку та вирішення проблемних ситуацій.

Міні-лекції передбачають викладення навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Вони проводяться, як правило, як частина заняття-дослідження. Міні-лекції відрізняються від повноформатних лекцій значно меншою тривалістю. Зазвичай міні-лекції тривають не більше 10 – 15 хвилин і використовуються для того, щоб

стисло донести нову інформацію до всіх слухачів. Міні-лекції часто застосовуються як частини цілісної теми, яку бажано викладати повноформатною лекцією, щоб не втомлювати аудиторію. Тоді інформація надається по черзі кількома окремими сегментами, між якими застосовуються інші форми й методи навчання.

Семінари-дискусії передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди та переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх.

Робота в малих групах дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування.

Мозкові атаки – метод розв'язання невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити якомога більшу кількість ідей за дуже обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію.

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для подання певних досягнень, результатів роботи групи звіту про виконання індивідуальних завдань, проектних робіт. Презентації можуть бути як індивідуальними, наприклад виступ одного слухача, так і колективними, тобто виступи двох та більше слухачів.

Таблиця 9.2

Використання методик активізації процесу навчання

Тема навчальної дисципліни	Практичне застосування методик	Методики активізації процесу навчання
<i>Тема 1.</i> Предмет і метод економічної компаративістики	<i>Завдання 2.</i> Використання методів порівняльного аналізу національних економік	Семінари-дискусії, презентації
<i>Тема 2.</i> Багатоваріантність розвитку економічних систем	Вирішення практичних завдань на визначення варіантів розвитку економічних систем	Робота в малих групах, мозкові атаки, метод Дельфі
<i>Тема 3.</i> Типологізація ринкових моделей розвитку	Вирішення ситуаційних завдань на визначення типів ринкових моделей розвитку	Семінари-дискусії, презентації
<i>Тема 7.</i> Порівняльний аналіз моделей розвитку, що формуються	<i>Завдання 7.</i> Оцінка критеріїв типологізації економік, що розвиваються	Робота в малих групах, мозкові атаки
<i>Тема 10.</i> Порівняльний аналіз трансформаційних економік	<i>Завдання 8.</i> Алгоритм моніторингу способів мобілізації ресурсів для фінансування економічного зростання	Робота в малих групах, мозкові атаки, метод Дельфі, комп'ютерна симуляція, метод сценаріїв, презентації

Метод Дельфі використовується з метою досягнення консенсусу в експертних оцінках і передбачає надання можливості висловити свої думки групі експертів, що працюють індивідуально в різних місцях. При виборі управлінського рішення за цим методом академічну групу розділяють, наприклад, на п'ять малих груп. Чотири групи є робочими, вони розробляють і приймають управлінське рішення, а п'ята група є експертною. Аналіз та варіанти управлінських рішень робочих груп усереднюються цією групою. Експертна група може бути поділена за спеціалізаціями.

Комп'ютерна симуляція (гра) – це метод навчання, що спирається на використання спеціальних комп'ютерних програм, за допомогою яких можливе віртуальне моделювання бізнес-процесу. Студенти можуть змінювати параметри й дані, приймати рішення та аналізувати наслідки таких рішень. Метою використання даного методу є розвиток системного мислення студентів, їх здібностей до планування, формування вмінь розпізнавати й аналізувати проблеми, порівнювати й оцінювати альтернативи, приймати оптимальні рішення й діяти в умовах обмеженого часу.

Метод сценаріїв полягає в розробці ймовірних моделей поведінки та розвитку конкретних явищ у перспективі.

Банки візуального супроводу сприяють активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни за допомогою наочності.

10. Методи контролю

Система оцінювання сформованих компетентностей (див. табл. 2.1) у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти іспит, – 35 балів);

модульний контроль, що проводиться з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового екзамену, відповідно до графіку навчального процесу.

Поточний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться в таких формах:

активна робота на лекційних заняттях;

активна участь у виконанні практичних завдань;

активна участь у дискусії та презентації матеріалу на семінарських заняттях;

захист творчого завдання;

перевірка домашніх завдань за заданою тематикою;

проведення поточного тестування;

проведення письмових контрольних робіт;

експрес-опитування;

проведення колоквіумів.

Модульний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться у формі колоквіуму. **Колоквіум** – це форма перевірки й оцінювання знань студентів у системі освіти у вищих навчальних закладах. Проводиться як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача.

Підсумковий/семестровий контроль проводиться у формі семестрового екзамену. **Семестрові екзамени** – форма оцінки підсумкового засвоєння студентами теоретичного та практичного матеріалу з окремої навчальної дисципліни, що проводиться як контрольний захід.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів.

Оцінювання знань студента під час семінарських і практичних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;

ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і під час виступів в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки;

арифметична правильність виконання індивідуального та комплексного розрахункового завдання.

Максимально можливий бал за конкретним завданням ставиться за умови відповідності індивідуального завдання студента або його усної відповіді всім зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової знижує кількість балів. У ході оцінювання індивідуальних завдань увага також приділяється якості, самостійності та своєчасності здачі виконаних завдань викладачу, згідно з графіком навчального процесу. Якщо якась із вимог не буде виконана, то бали будуть знижені.

Поточний письмовий контроль проводиться шість раз за семестр. Завдання письмової роботи включають запитання щодо перевірки знань матеріалу поточних тем навчальної дисципліни.

Колоквіум проводиться 2 рази за семестр та включає практичні завдання різного рівня складності відповідно до тем змістового модуля.

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів. Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Критеріями оцінювання творчих завдань є:

здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань;

вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання;

застосування аналітичних підходів;

якість і чіткість викладення міркувань;

логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми;

самостійність виконання роботи;

грамотність подачі матеріалу;

використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ;

оформлення роботи.

Порядок підсумкового контролю з навчальної дисципліни. Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового екзамену. Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей (див. табл. 2.1).

Завданням екзамену є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

В умовах реалізації компетентнісного підходу екзамен оцінює рівень засвоєння студентом компетентностей, що передбачені кваліфікаційними вимогами. Кожен екзаменаційний білет складається із 5 практичних ситуацій, які передбачають вирішення типових професійних завдань фахівця на робочому місці та дозволяють діагностувати рівень теоретичної підготовки студента і рівень його компетентності з навчальної дисципліни.

Екзаменаційний білет включає два стереотипних, два діагностичних та одне евристичне завдання, які оцінюються відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

Студент, який із поважних причин, підтверджених документально, не мав можливості брати участь у формах поточного контролю, тобто не склав змістовий модуль, має право на його відпрацювання у двотижневий термін після повернення до навчання за розпорядженням декана факультету відповідно до встановленого терміну.

Студент **не може бути допущений** до складання екзамену, якщо кількість балів, одержаних за результатами перевірки успішності під час поточного та модульного контролю відповідно до змістового модуля впродовж семестру, в сумі не досягла 35 балів. Після екзаменаційної сесії декан факультету видає розпорядження про ліквідацію академічної заборгованості. У встановлений термін студент добирає залікові бали.

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімумально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 35 та мінімумально можлива кількість балів, набраних на екзамені, – 25.

Результат семестрового екзамену оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів) і проставляється у відповідній графі екзаменаційної "Відомості обліку успішності".

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни. У випадку отримання менше 60 балів студент обов'язково здає залік після закінчення екзаменаційної сесії у встановлений деканом факультету термін, але не пізніше двох тижнів після початку семестру. У випадку повторного отримання менше 60 балів декан факультету призначає комісію у складі трьох викладачів на чолі із завідувачем кафедри та визначає термін перескладання заліку, після чого приймається рішення відповідно до чинного законодавства: "зараховано" – студент продовжує навчання за графіком навчального процесу, а якщо "не зараховано", тоді декан факультету пропонує студенту повторне вивчення навчальної дисципліни протягом наступного навчального періоду самостійно.

Зразок екзаменаційного білета

Форма № Н-5.05

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Освітній ступінь "бакалавр"

Напрямок підготовки: "Економіка підприємства". Семестр VII

Навчальна дисципліна "Економічна компаративістика"

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

Завдання 1 (стереотипне). Економічна компаративістика, як відомо, перебуває на стику таких наук, як історія економіки, економічна теорія, світова економіка, теорія економічного розвитку, інституціональна економіка, економіка перехідного періоду тощо. У чому складається предмет економічної компаративістики й чому цю науку називають "інтегральною"?

Завдання 2 (стереотипне). За останні три десятиліття ХХ століття в західних країнах спостерігається тенденція до підвищення соціально відповідального поведіння організацій, однак разом з тим чітко заявляє про себе тенденція до зниження етичності персоналу. Останнє рівною мірою справедливо й для України. Як боротися із цією проблемою?

Для відповіді скористайтеся методикою, що дозволяє впорядкувати власне розуміння моральної проблеми й винести з її приводу конкретне судження (*stakeholder analysis*), яка виходить із системного розгляду груп зацікавлених осіб. Складіть потрібну послідовність кроків такого аналізу.

Завдання 3 (діагностичне). Як підраховали аналітики IDS, зниження комп'ютерного піратства в Україні на 10 % за 4 роки збільшить ВВП України на 586 млн доларів і дасть державному бюджету додатково 88 млн доларів як податкові надходження. А якщо піратство програмного забезпечення скоротити на 10 % за 2 роки, то ВВП країни виросте на 755 млн доларів, а податки – на 166 млн доларів. За даними Microsoft 33 % українських продавців персональних комп'ютерів пропонують покупцям встановити піратське ПЗ або й відразу продають комп'ютери з неліцензійними операційними системами. Які системні цілеспрямовані дії потрібні державі, щоб знизити рівень піратства? Які ви знаєте державні документи, що захищають авторські та суміжні права?

Завдання 4 (діагностичне). Заповніть таблицю історичного розвитку суспільств щодо деяких ознак відповідно до типів суспільств. Відповідь обґрунтуйте:

Ознаки	Типи суспільств		
	Доіндустріальне	Індустріальне	Постіндустріальне
Регіони	Азія, Африка, Латинська Америка	Регіони	Азія, Африка, Латинська Америка
Головна сфера економіки	добувні галузі: сільське господарство, гірнича справа, рибальство	Головна сфера економіки	добувні галузі: сільське господарство, гірнича справа, рибальство
Основні професії			
Технологія			
Природа суспільства			
Що лімітує фактор			
Соціальна група			
Методологія	життєвий досвід	Методологія	життєвий досвід
Тимчасові обрії	орієнтація на минуле	Тимчасові обрії	орієнтація на минуле
Базовий принцип	Традиціоналізм: обмеженість земель і ресурсів	Базовий принцип	Традиціоналізм: обмеженість земель і ресурсів

Завдання 5 (евристичне). Розробіть концепцію щодо формування нової соціально-економічної моделі розвитку, що базується на знаннях. При цьому пам'ятайте про вплив світогосподарських відносин на функціонування соціально-економічних систем різних типів.

Затверджено на засіданні
кафедри політичної економії ХНЕУ ім. С. Кузнеця.
Протокол №__ від "__" _____ 20__р.

Зав. кафедри _____ Екзаменатор _____
(підпис) (підпис)

Підсумкові бали за екзамен складаються із суми балів за виконання всіх завдань, що округлені до цілого числа за правилами математики.

Алгоритм вирішення кожного завдання включає окремі етапи, які відрізняються за складністю, трудомісткістю та значенням для розв'язання завдання. Тому окремі завдання та етапи їх розв'язання оцінюються відокремлено один від одного таким чином:

Завдання 1 (2,5 бала):

1,5 бала – за правильне подання та використання методичного апарату, зокрема методики визначення стейкхолдерів;

0,5 бала – за наявність і ґрунтовність висновку;

0,25 бала – за охайність подання результатів;

0,25 бала – за наявність пояснень.

Завдання 2 (5 балів):

3,75 бала – за правильне подання та використання методичного апарату, зокрема методикою "*stakeholder analysis*";

0,25 бала – за охайність подання результатів;

1 бал – за наявність і ґрунтовність висновку.

Завдання 3 (7,5 бала):

3,5 бала – за логіку системних викладів;

2,75 бала – за правильне подання та аналіз державних актів, зокрема акту захисту авторських прав;

0,25 бала – за охайність подання результатів;

1 бал – за наявність і ґрунтовність висновку.

Завдання 4 (10 балів):

2,5 бала – за логіку системних викладів;

2,5 бала – за правильне подання та аналіз міжнародних правових документів, зокрема міжнародної декларації прав людини;

2,5 бала – за правильне подання та аналіз статей Конституції України, зокрема стосовно прав і свобод людини;

1,25 бала – за аналіз ключових сфер функціонування бізнесу, зокрема відповідності основним правам і свободам стосовно стейкхолдерів;

0,25 бала – за охайність подання результатів;

1 бал – за наявність і ґрунтовність висновку.

Завдання 5 (15 балів):

2,5 бала – за логіку системних викладів;

2,5 бала – за правильне подання та аналіз цілісного підходу до соціальної відповідальності, зокрема корпоративної соціальної відповідальності;

2,5 бала – за правильне подання та аналіз методики інтегрування соціальної відповідальності, зокрема організаційна складова;

2,5 бал – за аналіз ключових сфер функціонування бізнесу, зокрема формування бізнес-стратегії;

3,75 бала – за комплексний підхід до синтезу гіпотетичної ситуації, зокрема моделювання втілення соціальної відповідальності до мережі роздрібної торгівлі.

0,25 бала – за охайність подання результатів;

1 бал – за наявність і ґрунтовність висновку.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей студентів денної форми навчання наведена в табл. 11.1.

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей

Професійні компетентності	Навчальний тиждень	Години	Форми навчання		Рівень сформованості компетентностей		
					Форми контролю	Макс. бал	
1	2	3	4		5	6	
Змістовий модуль 1						31,8	
Аналіз розвитку економічних систем							
Здатність визначати сутності компаративістики	1	Ауд.	2	Лекція	Тема 1. Предмет і метод економічної компаративістики	Робота на лекції	0,2
		СРС	2	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання СР №1 "Економічна система як об'єкт дослідження"	Перевірка домашніх завдань	0,5
Здатність визначати сутності й значення, цілі і результати економічної компаративістики	2	Ауд.	2	Лекція	Тема 1. Предмет і метод економічної компаративістики	Робота на лекції	0,2
			2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань на взаємозв'язок економічних наук та їх методи дослідження	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
		СРС	4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання СР №2 "Принципи дослідження економічних систем"	Перевірка домашніх завдань	0,5
Здатність використовувати сучасну методику аналізу економічної компаративістики	3	Ауд.	2	Лекція	Тема 2. Багатоваріантність розвитку економічних систем	Робота на лекції	0,2
			2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань на визначення методологічних принципів розвитку економічних систем	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
		СРС	2	Підготовка до занять	Виконання СР №2 "Принципи дослідження економічних систем"	Перевірка домашніх завдань	0,5

Продовження табл. 11.1

1	2	3	4		5	6	
Здатність аналізувати показники виміру результатів функціонування економіки	4	Ауд.	2	Лекція	Тема 2. Багатоваріантність розвитку економічних систем	Робота на лекції	0,2
			2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань на визначення варіантів розвитку економічних систем	Активна участь у виконанні практичних завдань. Поточна контрольна робота	1,5
		СРС	4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання СР №2 "Принципи дослідження економічних систем"	Перевірка домашніх завдань	0,5
Здатність аналізувати функціонування ринку праці	5	Ауд.	2	Лекція	Тема 3. Типологізація ринкових моделей розвитку	Робота на лекції	0,2
			2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань на визначення типів ринкових моделей розвитку	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
		СРС	2	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання СР №5 "Напрямки розвитку економічної системи України"	Перевірка домашніх завдань	0,5
Вміти визначати рівні зайнятості й безробіття	6	Ауд.	2	Практичне заняття	Вирішення ситуаційних завдань на визначення типів ринкових моделей розвитку	Активна участь у виконанні практичних завдань. Творчі завдання	2,5
		СРС	4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання СР №6 "Проблеми типологізації ринкових моделей розвитку"	Перевірка домашніх завдань	0,5
Здатність визначати умови макроекономічної рівноваги	7	Ауд.	2	Лекція	Тема 4. Порівняльний аналіз ринкових моделей розвитку. Тема 5. Економічні моделі розвинутих країн	Робота на лекції	0,2

Продовження табл. 11.1

1	2	3	4		5	6	
		2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо ринкових моделей розвитку	Творчі завдання. Поточна контрольна робота	3	
		СРС	2	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання СР № 7 "Моделі ринкових моделей розвитку"	1	
Здатність використовувати інструменти і методи монетарної політики	8	Ауд.	2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо економічних моделей розвинутих країн Європи	7,9	
		СРС	4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання СР № 8 "Становлення та розвиток економічної системи Німеччини (або іншої країни на вибір)"	0,5	
Здатність використовувати заходи антиінфляційної політики	9	Ауд.	2	Лекція	<i>Тема 6.</i> Типологізація моделей розвитку, що формуються. <i>Колоквіум</i> за змістовим модулем 1	Робота на лекції. Підсумкова контрольна робота.	10,2
		СРС	2	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою		
Змістовий модуль 2 Структура і моделі розвитку економічних систем						28,2	
Здатність визначати коефіцієнти і фактори доходу домогосподарств	10	Ауд.	2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо визначення розвитку економічних систем країн, що формуються	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
		СРС	4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання СР №9 "Економічна нерівність в економічних системах, що формуються"	Перевірка домашніх завдань	0,5

Продовження табл. 11.1

1	2	3		4		5	6
Здатність визначати прибутковість інвестиційних проектів	11	Ауд.	2	Лекція	Тема 7. Порівняльний аналіз моделей розвитку, що формуються. Тема 8. Економічні моделі країн, що розвиваються	Робота на лекції. Поточна контрольна робота	1,2
		СРС	2	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за темою		
Здатність використовувати мультіплікативний ефект в економіці	12	Ауд.	2	Практичне заняття	Вирішення ситуаційних завдань щодо аналізу трансформаційних економік	Творчі завдання. Поточна контрольна робота	3,5
		СРС	4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання СР № 10 "Визначення рівноваги в трансформаційній економіці"	Перевірка домашніх завдань	
Здатність аналізувати проблеми економічного зростання й циклічності	13	Ауд.	2	Лекція	Тема 9. Типологізація трансформаційних економік. Тема 10. Порівняльний аналіз трансформаційних економік	Робота на лекції	0,2
		СРС	2	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою		
	14	Ауд.	2	Практичне заняття	Вирішення ситуаційних завдань щодо впливу соціальних негараздів на трансформаційні економіки	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
		СРС	4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання СР № 11 "Графічна інтерпретація зміни характеру ВВП"	Перевірка домашніх завдань	
Здатність аналізувати реальний механізм регулювання держави	15	Ауд.	2	Лекція	Тема 11. Формування нових моделей розвитку	Робота на лекції	0,2
		СРС	2	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою		
	16	Ауд.	2	Практичне заняття	Вирішення ситуаційних завдань щодо причин формування нових моделей економічного розвитку	Поточна контрольна робота	1,5

Закінчення табл. 11.1

1	2	3		4		5	6
		СРС	4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання СР № 15 "Теорії державного регулювання"	Перевірка домашніх завдань	0,5
Здатність аналізувати зовнішньоекономічну діяльність держави	17	Ауд.	2	Лекція	Тема 12. Глобалізація та її вплив на моделі розвитку. Колоквіум за змістовим модулем 2	Робота на лекції. Творчі завдання. Наукова стаття. Підсумкова контрольна робота	18,6
		СРС	2	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою		
СЕСІЯ		Ауд.	2	Передекз. консультація	Вирішення практичних завдань на різні теми, що входять до підсумкового контролю	Підсумковий контроль	40
			3	Екзамен	Виконання завдань екзаменаційного білету		
		СРС	11	Підготовка до екзамену	Повторення матеріалів змістовних модулів		
Усього годин		108		Загальна максимальна кількість балів із дисципліни			100
				з них			
				поточний контроль			60
				підсумковий контроль			40

Максимальну кількість балів, яку може накопичити студент протягом тижня за формами та методами навчання, наведено в табл. 11.2.

Таблиця 11.2

Розподіл балів за тижнями

Теми змістового модулю		Лекції	Практичні роботи	Домашні завдання	Наукова стаття	Творчі завдання	Поточні КР	Колоквіум	Усього
1		2	3	4	5	6	7	8	9
ЗМ 1	Тема 1	1 тиждень	0,2	–	–	–	–	–	0,2
		2 тиждень	0,2	0,5	0,5	–	–	–	1,2

Закінчення табл. 11.2

1		2	3	4	5	6	7	8	9	
Тема 2	3 тиждень	0,2	0,5	0,5	–	–	–	–	1,2	
	4 тиждень	0,2	0,5	0,5	–	–	1	–	2,2	
Тема 3	5 тиждень	0,2	0,5	0,5	–	–	–	–	1,2	
	6 тиждень	–	0,5	0,5	–	2	–	–	3	
Тема 4	7 тиждень	0,2	0,5	0,5	–	2	1	–	4,2	
Тема 5	8 тиждень	–	0,5	0,5	6,4	–	1	–	8,4	
Тема 6	9 тиждень	0,2	–	–	–	–	–	10	10,2	
	10 тиждень	–	0,5	0,5	–	–	–	–	1	
ЗМ 2	Тема 7	11 тиждень	0,2	–	–	–	–	–	0,2	
	Тема 8	12 тиждень	–	0,5	0,5	–	–	1	2	
	Тема 9	13 тиждень	0,2	–	–	–	2	1	2,2	
	Тема 10	14 тиждень	–	0,5	0,5	–	–	–	1	
	Тема 11	15 тиждень	0,2	–	–	–	–	–	–	0,2
		16 тиждень	–	0,5	0,5	–	–	1	–	2
	Тема 12	17 тиждень	0,2	–	–	6,4	2	–	10	18,6
	Разом		2,2	5,5	5,5	12,8	8	6	20	60

Розподіл балів за формами та методами навчання подано в табл. 11.3.

Таблиця 11.3

Розподіл балів за формами та методами навчання

Теми змістовного модулю		Лекції	Практичні роботи	Домашнє завдання	Наукова стаття	Творчі завдання	Поточні КР	Колоквіум	Усього
1		2	3	4	5	6	7	8	9
ЗМ 1	Тема 1. Предмет і метод економічної компаративістики	0,4	1	1	–	–	–	10	31,8
	Тема 2. Багатоваріантність розвитку економічних систем	0,4	1	1	–	–	1		
	Тема 3. Типологізація ринкових моделей розвитку	0,2	0,5	0,5	–	2	–		
	Тема 4. Порівняльний аналіз ринкових моделей розвитку	0,1	0,25	0,25	–	–	1		
	Тема 5. Економічні моделі розвинутих країн	0,1	0,25	0,25	–	–	1		
	Тема 6. Типологізація моделей розвитку, що формуються	0,2	0,5	0,5	6,4	2	–		

1		2	3	4	5	6	7	8	9
ЗМ 2	Тема 7. Порівняльний аналіз моделей розвитку, що формуються	0,1	0,25	0,25	–	–	–	10	28,2
	Тема 8. Економічні моделі країн, що розвиваються	0,1	0,25	0,25	–	–	1		
	Тема 9. Типологізація трансформаційних економік	0,1	0,25	0,25	–	2	1		
	Тема 10. Порівняльний аналіз трансформаційних економік	0,1	0,25	0,25	–	–	–		
	Тема 11. Формування нових моделей розвитку	0,2	1	1	–	–	1		
	Тема 12. Глобалізація та її вплив на моделі розвитку	0,2	0,5	0,5	6,4	2	–		
Усього		2,2	5,5	5,5	12,8	8	6	20	60

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни визначається відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 11.4).

Таблиця 11.4

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

Оцінки за цією шкалою заносяться до відомостей обліку успішності, індивідуального навчального плану студента та іншої академічної документації.

12. Рекомендована література

12.1. Основна

1. Капица Л. М. Индикаторы мирового развития / Л. М. Капица, Л. И. Шохина. – М. : Научный журнал "Экономика. Право. Политика. Безопасность", 2005. – 240 с.
2. Колганов А. И. Экономическая компаративистика: сравнительный анализ экономических систем / А. И. Колганов, А. В. Бузгалин. – Москва, ИНФРА-М, 2005. – 416 с.
3. Колганов А. И. Экономическая компаративистика : учебник / А. И. Колганов, А. В. Бузгалин. – М. : ИНФРА-М, 2011. – 746 с.
4. Роузфилд Стивен. Сравнительная экономика стран мира. Культура, богатство и власть в XXI веке / Стивен Роузфилд. – Москва : РОССПЭН, 2004. – 432 с.

12.2. Додаткова

5. Базилевич В. Д. Ринкова економіка: основні поняття і категорії : навчальний посібник / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич. – 2-ге вид., стер. – К. : Знання, 2008. – 263 с.
6. Баландин А. В. Япония: некоторые аспекты интернационализации экономики / А. В. Баландин. – Москва, Изд. "Слог-Пресс-Спорт", 2002. – 239 с.
7. Большой экономический словарь: 26500 терминов / А. Н. Азрилян, О. М. Азрилян, Е. В. Калашникова, О. В. Квардакова ; под ред. А. Н. Азрилян. – изд. 7-е, доп. – М. : Институт новой экономики, 2008. – 1471с.
8. Васильев Л. С. История религий Востока / Л. С. Васильев. – 8-е изд. – Москва : Книжный дом "УНИВЕРСИТЕТ", 2006. – 302 с.
9. Глобализация и социальная политика развитых стран // Сборник обзоров. – Москва : РАН, 2008. – 280 с.
10. Колесніченко І. М. Інституціональна економіка: конспект лекцій / І. М. Колесніченко; Харківський національний економічний ун-т. – Х. : ХНЕУ, 2008. – 216 с.
11. Ломакин В. К. Мировая экономика / В. К. Ломакин. – 2-е издание. – Москва : ЮНИТИ, 2001. – 735 с.
12. Макроекономіка : навчальний посібник / О. М. Кліменко, О. М. Крюкова, В. М. Філатов та ін. ; під заг. ред. О. М. Кліменко. – Харків : Изд-во "Инжэк", 2011. – 250 с.

13. Мировая экономика : учебник / под ред. проф. Булатова А. С. – 2-е издание. – Москва : ЭКОНОМИСТ, 2006. – 862 с.
14. Социально-экономические модели в современном мире и путь России. Книга 1 "Трансформация постсоциалистического общества" / под редакцией члена-корреспондента РАН К. Микульского. – Москва : Экономика, 2003. – 650 с.
15. Эндрейн Чарльз Ф. Сравнительный анализ политических систем : учебное пособие / Эндрейн Ф. Чарльз. – Москва : ИНФРА-М, 2000. – 318 с.
16. Экономика США / под редакцией В. Б. Супяна. – М. : Питер, 2003. – 576 с.
17. Шенкар О. Китай: век XXI: Развитие Китая, его влияние на мировую экономику и геополитическое равновесие / О. Шенкар ; перевод с английского. – М. : ООО "Баланс Бизнес Букс", 2005. – 208 с.
18. Hough P. Understanding Global Security / Peter Hough. – Routledge : Publisher Taylor & Francis, 2009. – 293 p.
19. Kelley J. Economic development reduces tolerance for inequality : a comparative analysis of thirty nations / J. Kelley, M.D.R. Evans ; ed. by M. Haller, R. Jowell, T.W. Smith // The International Social Survey Programme, 1984 – 2009 : Charting the Globe. – London; New York , 2009. – P. 49 – 71.

12.3. Інформаційні ресурси

20. Нормативні акти України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.nau.kiev.ua.
21. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minrd.gov.ua/nk>.
22. Регіони України : статистичний щорічник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
23. Сайт Всемирного совета бизнеса по устойчивому развитию [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.globalcompact.org>.
24. Статистична звітність емітентів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.smida.gov.ua/db/emitent.

12.4. Методичне забезпечення

25. Соціальна економіка : навчальний посібник / О. М. Кліменко, М. А. Мащенко. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2013. – 148 с.
26. Klimenko O. Institutional problems of natural resources / O. Klimenko. – S p.z o.o. "Nauka I Studia", 2012. – P. 17-20.

Додатки

Додаток А
Таблиця А.1

Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни "Економічна компаративістика" за Національною рамкою кваліфікацій України

Складові компетентності	Мінімальний досвід	Знання	Вміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Предмет і метод економічної компаративістики					
Здатність визначати сутність економічної компаративістики та основних підходів щодо її аналізу	Здатність надавати характеристику економічним системам	Знання основних характеристик та історичних періодів розвитку економічної компаративістики	Аналізувати тенденції розвитку економічних систем	Зрозуміло і недвозначно доносити власні висновки, а також знання та пояснення, що їх обґрунтовують	Відповідальність за точне визначення сутності економічної компаративістики та основних підходів щодо її аналізу
Тема 2. Багатоваріантність розвитку економічних систем					
Вміння аналізувати закономірності та тенденції розвитку економічних систем	Сутність та принципи формування економічних систем	Знання можливостей варіацій економік у рамках однотипних суспільних систем	Класифікувати типи специфічних параметрів економічних систем	Показувати результати дослідження проблем, пов'язаних з формуванням економічних систем	Подавати результати виконаних самостійно або у складі колективу досліджень щодо тенденцій формування економічних систем
Тема 3. Типологізація ринкових моделей розвитку					
Вміння досліджувати основні варіанти розвинутих ринкових соціально-економічних систем	Розвиток економічної компаративістики як науки. Наукові школи дослідження	Порівняльний аналіз економічної ефективності основних капіталістичних моделей	Аналізувати взаємодію різних типів розвинутих ринкових економічних систем і проблеми глобального світу	Презентувати результати дослідження методологічних проблем сучасної компаративістики	Самостійно досліджувати тенденції розвитку компаративістики та відповідати за адекватність рекомендацій

1	2	3	4	5	6
Тема 4. Порівняльний аналіз ринкових моделей розвитку					
Вміння використовувати критерії типологізації при аналізі особливостей функціонування економік	Сутність механізму прийняття рішень	Знання природи й ступеню індивідуальних свобод і прав	Надавати характеристику сутності чинників стабілізації розміщення і розподілу ресурсів	Професійно формулювати мету державного втручання в економіку	Відповідальність за точне визначення проблем, пов'язаних з особливостями державного втручання в економіку
Тема 5. Економічні моделі розвинутих країн					
Здатність характеризувати ключові моделі ринкових економік	Визначення ключових глобальних проблем економічного розвитку, ринкових економік	Знання специфічних характеристик розвитку економік розвинутих країн	Аналізувати ключові проблеми розвитку розвинутих країн за допомогою методу економічного моделювання	Презентувати результати аналізу ключових проблем економічного розвитку розвинутих країн	Самостійно досліджувати принципи моделей економічного розвитку
Тема 6. Типологізація моделей розвитку, що формуються					
Здатність робити аналіз економік, що розвиваються	Визначати економіки, що розвиваються	Знання принципів аналізу економік, що розвиваються	Аналізувати причини та прояви основ поведінки індивіда й суспільства	Презентувати результати дослідження економік, що розвиваються	Відповідальність за точне визначення проблем економік, що розвиваються
Тема 7. Порівняльний аналіз моделей розвитку, що формуються					
Здатність характеризувати економіки, що формуються	Визначення критеріїв типологізації економік, що формуються	Знання механізму та інструментарію типологізації економік, що формуються	Надавати основні характеристики формуванню змішаних соціально-економічних моделей розвитку у світі, що розвивається	Показувати результати дослідження проблем, пов'язаних з економіками, що формуються	Самостійно досліджувати вплив держави на економіки, що формуються та відповідати за коректність висновків і рекомендацій
Тема 8. Економічні моделі країн, що розвиваються					
Вміння визначати специфіку економічних детермінант соціальної стратифікації	Визначення співвідношення докапіталістичних і ринкових способів розподілу ресурсів	Зміст та роль неформальних інститутів в економіках, що розвиваються	Аналізувати місце й роль економік, що розвиваються, у світовому господарстві	Професійно здійснювати порівняльний аналіз економік, що розвиваються	Відповідальність за досконалий аналіз економік, що розвиваються

1	2	3	4	5	6
Тема 9. Типологізація трансформаційних економік					
Здатність проводити типологізацію перехідних економік	Визначення критеріїв типологізації перехідних економік	Загальні й специфічні риси перехідних економік	Виявляти та оцінювати ролі й функції держави в перехідних економіках	Показувати результати дослідження проблем, пов'язаних з особливостями функціонування перехідних економік	Відповідальність за точне визначення проблем, пов'язаних з розвитком перехідних економік
Тема 10. Порівняльний аналіз трансформаційних економік					
Вміння аналізувати соціально-економічні моделі трансформаційних економік	Сутність перехідних економік як особливого типу економічних систем	Соціально-економічні моделі розвитку трансформаційних економік	Визначати регулятивні пріоритети формування трансформаційних економік	Презентувати результати дослідження трансформаційних економік	Самостійно досліджувати наслідки формування трансформаційних економік
Тема 11. Формування нових моделей розвитку					
Здатність аналізувати вплив світогосподарських відносин на функціонування соціально-економічних систем різних типів	Сутність, особливості та основні характеристики нових моделей розвитку	Вплив НТР на організацію й ефективність економічної діяльності в розвинених країнах	Визначати еволюцію основних моделей розвитку під впливом науково-технічного прогресу й глобалізації	Показувати результати дослідження проблем, пов'язаних з особливістю формування нових моделей розвитку в умовах глобалізації	Подавати результати виконаних самостійно або у складі колективу досліджень щодо формування нових моделей розвитку в умовах глобалізації
Тема 12. Глобалізація та її вплив на моделі розвитку					
Вміння робити обґрунтовані висновки щодо трансформації світогосподарських зв'язків і формування глобальних економічних режимів	Визначати основних агентів глобальної економіки	Напрями інтеграції України в глобальний економічний простір	Досліджувати наслідки і результати співробітництва України з організаціями глобального профілю діяльності	Професійно формулювати основи конкурентної стратегії розвитку України в умовах глобалізації	Самостійно досліджувати можливі шляхи підвищення конкурентоспроможності України в глобальній економіці

Зміст

Вступ.....	3
1. Опис навчальної дисципліни.....	4
2. Мета та завдання навчальної дисципліни.....	4
3. Програма навчальної дисципліни.....	7
4. Структура навчальної дисципліни.....	12
5. Теми та плани семінарських занять.....	14
6. Теми практичних занять.....	15
6.1. Приклади типових практичних завдань за темами.....	17
7. Самостійна робота.....	18
7.1. Контрольні запитання для самодіагностики.....	20
8. Індивідуально-консультативна робота.....	26
9. Методи навчання.....	27
10. Методи контролю.....	30
11. Розподіл балів, які отримують студенти.....	37
12. Рекомендована література.....	45
12.1. Основна.....	45
12.2. Додаткова.....	45
12.3. Інформаційні ресурси.....	46
12.4. Методичне забезпечення.....	46
Додатки.....	47

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Робоча програма
навчальної дисципліни
"ЕКОНОМІЧНА КОМПАРАТИВІСТИКА"
для студентів напряму підготовки
6.030501 "Економічна теорія"
денної форми навчання

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладач **Кліменко** Олена Миколаївна

Відповідальний за видання *О. Є. Попов*

Редактор *О. Г. Лященко*

Коректор *О. Г. Лященко*

План 2016 р. Поз. № 278 ЕВ. Обсяг 51 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*